

 ÅRSSKRIFT 1988	 ÅRSSKRIFT 1989	 ÅRSSKRIFT 1990	 ÅRSSKRIFT 1991
 ÅRSSKRIFT 1992	 ÅRSSKRIFT 1993	 ÅRSSKRIFT 1994	 ÅRSSKRIFT 1995
 ÅRSSKRIFT 1996	 ÅRSSKRIFT 1997	 ÅRSSKRIFT 1998	 ÅRSSKRIFT 1999
 ÅRSSKRIFT 2000	 ÅRSSKRIFT 2002	 ÅRSSKRIFT 2003	 ÅRSSKRIFT 2004
 ÅRSSKRIFT 2005	 ÅRSSKRIFT 2006	 ÅRSSKRIFT 2007	 ÅRSSKRIFT 2008
 ÅRSSKRIFT 2009	<p>Årsskrifterne 1988-2010 kan købes på arkiverne i Hørning og Veng, pris 10 kr. pr. stk. Du kan også læse dem på www.vrask.dk</p> <p>Der udkom ikke årsskrift i 2001</p>		 ÅRSSKRIFT 2010

LOKALARKIVERNE I HØRNING OG VENG

ÅRSSKRIFT 2011

23. ÅRGANG

Indholdsfortegnelse

Årets gang i Hørning og i Veng.....	1
Byvandring i Hårby.....	3
Årets udflugt for de frivillige hjælpere.....	4
Årets ekskursion – Penghøw og de syv høje.....	4
Kidnapning, en tur til Aarhus i 1712	6
Politi- og brandmyndighed	7
Sommerbækken i Hørning.....	8
Tiggeriet i Blegind tager overhånd.....	11
"Takk Danmark for vellingen"	13
Pittersøen – en søforklaring	15
Matematik... dengang farfar var ung	21
Bjertrup, som det var engang.....	22
Omkring Hårby ejerlav	29
Morten Børup, en gammel hørningenser	31
Der kom en pakke	35
Bodil Mølle – fotos	36

Forsiden viser Pittersøen i 2002- Sødalvej 4. (Foto: Gunnar Andersen) Om sommeren kan man se kreaturer græsse på den tidligere søbund, men i regnfulde vinterperioder kan man stadig få en fornemmelse af, hvordan området engang har set ud. I sensommeren 2002 "druknede" en gravemaskine, da den gik gennem overjorden og efterlod et lille vandhul, der ses forrest i billedet. Det er nu igen groet til.

Ansvarshavende redaktør: Erna Bachmann

CVR/SE nr. 31738385

Årets gang i Hørning...

Af Kjeld Nielsen, Hørning.

Sidste år kunne jeg på dette sted skrive, at vi nu var ved at vænne os til de nye vilkår, som vi har fået efter kommunesammenlægningen pr. 1. januar 2007. Det skulle dog vise sig, at man ikke var færdig med at nedjustere endnu, for i begyndelsen af januar 2011 blev vores arkivleder Toa Riismøller afskediget med den begrundelse, at Skanderborg Museum, som vi nu hører ind under, skulle spare. Toa stoppede sit arbejde i arkivet med udgangen af marts efter ca. fire års virke her. Det er kedeligt, at den erfaring og rutine, som hun har arbejdet sig frem til, ikke mere skal bruges i Hørning Lokalarliv.

Men vi skal videre, og vores vilkår bliver fremover de samme som f.eks. i Veng, hvor Erna Bachmann er ulønnet arkivleder. I Hørning har undertegnede fået dette "job". Vi har dog heldigvis begge steder en gruppe af hjælpere, som trofast møder op hver uge for at vedligeholde og forbedre vores systemer og registreringer, samt få registreret de nye afleveringer, som vi heldigvis stadig får.

I forbindelse med ændringen har vi droppet åbningstiden tirsdag formiddag, men man kan dog stadig lave særlige aftaler om besøg i arkivet ved at ringe til os.

I foråret fik arkivet nyt telefonnummer og ny mailadresse, og vi beklager, hvis det har været svært at få kontakt med os i overgangsperioden. I Hørning har vi nu to personer i gang med at scanne og registrere billeder, og på længere sigt bliver disse billeder tilgængelige via Internettet, så man kan sidde hjemme og orientere sig om, hvad vi har i skufferne. Det er den samme udvikling, som slægtsforskere har oplevet, når det gælder kirkebøger og folketællinger, og som arkiv må vi prøve at leve op til de forventninger, som naturligt stilles til os.

Arkivet i Skanderborg yder os en god hjælp med at få den elektroniske registrering udført på den rigtige måde, og den hjælp vil arkivet i Veng også få, når de snart går i gang med computerregistrering.

Som også beskrevet sidste år er vi i gang med at samle materiale og tale med forskellige personer, for at kunne få opdateret og genoptrykt bogen "Hørning i gamle dage". Dette arbejde kører stille og roligt videre, og vi er en gruppe på 6 - 8 personer, som mødes jævnligt for at afstemme, hvor langt vi er kommet. Vi har heldigvis mødt stor velvilje og interesse, når vi har kontaktet

folk, som vi mener, kan bidrage med oplysninger, og det giver inspiration til at fortsætte. Det kommer dog til at tage lang tid endnu, før vi kan se et færdigt resultat.

Til slut en stor tak til alle, som i det daglige eller gennem bogprojektet stiller deres arbejdskraft og viden til rådighed for vores lokalarkiver. Og tak til vore 136 medlemmer af støtteforeningen, uden jeres økonomiske bidrag kan arkiverne slet ikke eksistere.

...og i Veng

Af Erna Bachmann, Hårby

I Veng er 2011 gået stille og roligt. Vi har haft forhandling med skolen om muligheden for andet lokale. Vores nuværende lokale i kælderen er udmærket, og vi er ikke utilfredse med det, men for de ældre besøgende er det besværligt med trapperne. Imidlertid er der ikke for tiden mulighed for andet lokale. Viser der sig en mulighed for lokale i forbindelse med ombygningen af Borgernes Hus, vil vi vende tilbage til den tid.

I årets løb har vi haft en udskiftning på "onsdagsholdet", men holdet er igen fuldttegnet, idet vi har rekrutteret fra ventelisten. Uden det frivillige hold kunne arkivet ikke eksistere. Endvidere har to nye frivillige har meldt sig til hjemmearbejde, den ene med renskrivning af gamle gotiske håndskrevne dokumenter, og den anden har påtaget sig at lytte vore bandede interviews igennem og nedskrive indholdet. Tak til alle jer, der med godt humør møder op hver onsdag og også tak til de to nye, der arbejder hjemmefra.

Arkivernes dag i november 2010 blev markeret med en udstilling om vejret, og i lokalet ved siden af arkivet vistes dias med billeder fra både fortid og nutid. Der kom ca. 40.

Vi havde også i marts lånt lokalet til visning af Jeppe på Bjerget, som blev optaget på video i 1987 med Hårby-dilettanterne. Der var mødt 37 op. Vi har fået overspillet en del video med dilettanterne og en enkelt af Mesings revyer til DVD. Vi havde planer om med disse film at genopleve "de gode gamle dage" et par aftener om året, men kvaliteten er generelt dårlig. Lars Rasmussen, Veng forærede for år tilbage arkivet gamle filmstumper, som han havde kopieret til video, også disse har vi nu overført til DVD. Er der folk, der har videoer, som de vil låne os, vil vi selv sørge for at få dem kopieret til DVD. Det gælder både dilettant, revyer og andre begivenheder, som har lokalhistorisk interesse.

Byvandring i Hårby

For år tilbage arrangerede Støtteforeningen for arkiverne byvandring. Nye kvarterer er skudt op både i Hørning og i landsbyerne i Vestegnen: Bækgårds-kvarteret i Nørre Vissing, Gyvelhøjkvarteret i Søballe og Siimtoften i Hårby. Mange er derfor flyttet til egnen og i Veng Lokalarkiv er vi blevet opfordret til at gentage arrangementerne. Vi har derfor i maj 2011 haft byvandring i Hårby, hvor der var ca. 65 deltagere. Byens historie blev fortalt, efterhånden som vi kom forbi husene i byen, og tre af byens nuværende virksomheder modtog forsamlingen og fortalte om deres firmaer: Bakkegårdens Biavlscenter, hvor Poul Erik Sørensen gav os et indblik i avlsarbejdet med opdræt af bier, og hvor børnene fik lov til at holde en bi i hånden og ac den. Vi var indenfor hos Ernst Frandsens nye savværk, og der sluttedes med kaffe, øl og vand i det gamle mejeri, hvor Anne Lise og Claus fortalte om deres forretning med tøj og udstyr til bl.a. de danske styrker i udlandet. Dejligt, med et så stort fremmøde, og vejret var med os, en lun og dejlig aften.

Hårby Bygade 28, 30 og 32, I det midterste hus var der skole fra 1785-1829

Årets udflugt for de frivillige hjælpere

Som de foregående år har Veng Lokalarkiv fået et beløb fra Hårby Brugsforenings fond, og det er de senere år blevet brugt til en udflugt for de frivillige hjælpere i arkiverne i både Veng og Hørning. I år gik turen til Bjerre Herred, til Boller Slots have og til Glud Museum og sluttede med en tur i parken hos Palsgård.

Årets ekskursion – Peng'høw og de syv høje

For femte år i træk har støtteforeningen arrangeret ekskursion til et sted i lokalområdet, hvor der kunne fortælles en historie, og hvor man ved selvsyn kunne få historien ind på livet. I år gik turen til Peng'Høw og De syv Høje i det, der nu er blevet Danmarks største sammenhængende skovområde. Turen startede på P-pladsen overfor Veng Fællesskole, og med tidligere skovrider Per Lyngbak i front blev der fortalt om skovens ældgamle egetræer, de store bøge, de ranke lærk og ukrudtet – ahorn – som breder sig, men som også er et værdifuldt træ. Han fortalte også om skovens dyr, om de to flokke af kronhjorte, der holder til i vores del af skoven og om sikavildtet, der gemmer sig om dagen. Og som noget helt nyt fik vi at vide, at der i kronens tid, altså før udskiftningen i 1700-tallet, var flere huse i skoven. Husene findes ikke på de gamle kort over området, men man ved, hvor deres brønde er, dybe velbevarede brønde sat med sten. Den ældste er, mener man, fra 1200-tallet og har – efter mundtlig overlevering – forbindelse med Rane Jonsson. Skanderborg Museum er efterfølgende orienteret om brøndenes eksistens, men har ikke p.t. midler til at undersøge dem nøjere.

Peter Friis Kristiansen fortalte legenden om Penghøw, at der skulle være begravet en skat her engang, som gravrøvere havde forsøgt at grave op, hvilket Ernst Frandsen på det kraftigste tilbageviste med den bemærkning, at hans bedstefar ikke var gravrøver, men at han, før højen blev fredet, havde hentet sten til bygning af gården. Hans bedstemor nægtede at bo i huset, da hun blev klar over, at stenene var fra Troldhøw, så stenkørslen blev omgående stoppet, men, tilføjede Ernst, "hvis de nu havde fundet penge, så ville hun sikkert godt have haft dem". Videre gik det til De syv Høje, der måske er yngre end man hidtil har troet - måske fra vikingetiden? - men som aldrig er undersøgt nøjere. Højene er fredet og ligger samlet i en fredfyldt plet midt i skoven. Til sidst og godt kaffetørstige samledes de 70 deltagere i Skovhytten, der blev indviet i 2010 og bruges af skolen som et udendørs skolelokale 10 minutters gang fra Veng Fællesskole.

Kaffen nydes i det gode vejr i det fri, her en gruppe foran et af shelterne og nederst nyder skolebørnene en udendørs time i naturfag ved den nyopførte hytte.

Kidnapning

Eller hvordan en tur til Århus endte i 1712

Af Karl Otto Frost, Hørning

Lørdag den 25. juni 1712 beslutter rytterbonden Søren Nielsen i Veng, at han sammen med sin tjenestekarl Thomas Jespersen vil køre til Århus for at sælge korn. Derved kunne han skaffe sig penge til at betale sine udgifter med. Bemærk, vi er i juni måned, og han kan sælge korn – det kunne tyde på, at han året før har haft en god høst.

Søren Nielsen får solgt sit korn, og vi kan forestille os, at han møder bekendte i købstaden, som han skal snakke med og måske også lige drikke et glas med. I hvert fald lader han tjenestekarlen Thomas køre i forvejen med hest og vogn.

Da Søren Nielsen senere på dagen kommer hjem, undrer det ham, at tjenestekarlen endnu ikke er kommet hjem. Forklaringen får han senere på aftenen. Da kommer nemlig en ryttersoldat til hans gård med hest og vogn. Det viser sig nu, at Thomas, da han på vejen hjem til Veng kommer til Stjør, bliver mødt og standset af nogle ryttersoldater fra oberstløjtnant Skaffalgechys kompagni. De drikker den stakkels Thomas godt til i øl og brændevin, og før han ved af det, er han indrulleret i kompagniet som ryttersoldat.

Straks om søndagen drager Søren Nielsen til Stjør for at få klarhed over, hvad der er sket og for at få sin tjenestekarl med hjem til Veng. Det kan der imidlertid ikke blive tale om, da soldaterne påstod, at Thomas var blevet hvervet ved, at han havde modtaget "Kongens Penge", nemlig 2 Sletdaler (ca. 1½ rigsdaler). Hertil svarede Thomas, at han ingen penge havde fået. Han blev herefter "randsaget i Dannemænds hosværelse". Man fandt dog alene 2 mark, som han ikke vidste, hvorfra han havde. Hans husbond spørger ham derefter om, hvor de 2 mark småpenge var, som han havde, da han kørte fra Århus, hertil svarede Thomas, at det vidste han heller ikke.

Da Søren Nielsen herefter må drage til Veng uden sin tjenestekarl, skriver han straks om søndagen et brev til amtmand Jürgen Grabow i Skanderborg. Han anmoder heri om, at amtmanden vil gribe ind og straks få Thomas

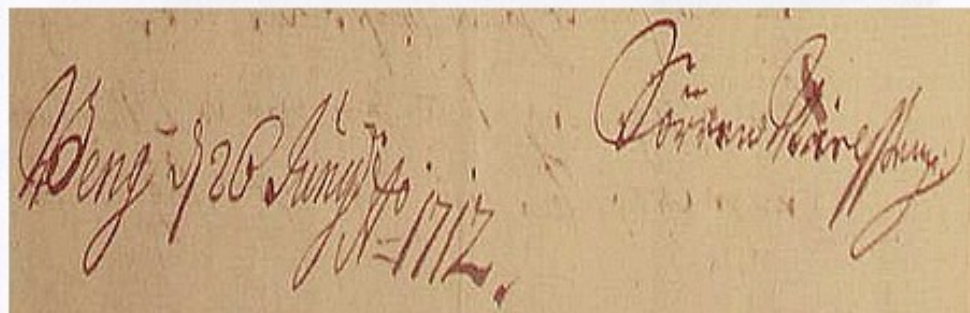
Jespersen løst fra soldatertjenesten, for det første fordi han ikke kan undvære tjenestekarlen i gårdens drift, og for det andet mener han ikke, det kan være tilladt sådan at bemægtige sig folk på deres rejser. Brevet slutter således:

"Jeg for vendter ydmygst deris Velbaarnheds gunstig Resolution, med
forblifende

Høyædle og Velbaarne Hr. Etats Raad og Amtmands Allerydmygste Tiener

Veng d 26 Juny Ao 1712

Sørren Nielsen Veng

Den 4. juni samme år har amtmanden fået et brev fra gårdmanden Jens Mortensen i Vitved, der kan berette om en lignende hændelse for hans tjenestedreng Morten. Det kunne tyde på, at det ikke var en helt ualmindelig måde at hverve soldater på, men hvad amtmandens svar har været, melder arkivaliet ikke noget om.

Kilde: Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg, Breve til Amtmanden B5C pakke nr. 72.

Politi- og brandmyndighed

Til venstre brandfogedens kasket og myndighedslemme af messing og til højre sognefogedens kasket.

Sognefogeden havde politimyndighed og skulle bære kasket og skilt, for at han kunne gøre sin myndighed gældende. Det samme skulle brandfogeden. (Sognefogedens skilt er desværre ikke havnet i arkivet).

Sommerbækken i Hørning.

Af Karl Otto Frost, Hørning

Høy og Welbaarne Hr. Cammerherre og Amtmand von Woyda og Høygunstige Herre.

Således indleder sognepræsten i Blegind – Hørning sogne Lauritz Sørensen Worsøe i 1750 et brev til amtmanden i Skanderborg Amt, von Woyda på Skanderborg Slot.

Vi vender tilbage til brevet, men først lige lidt om sognepræsten. Han blev født i 1711 i Sødring Sogn på hovedgården Sødringholm. I 1736 blev han gift med præstens datter i Trige, hvor han efter svigerfaderens død var vicepræst, indtil han i 1739 blev indsat som sognepræst i Blegind – Hørning sogne og i 1763 udnævnt til provst i Hjelmlev Herred. Han fungerede i dette embede til sin død i 1780. I 1769 var folketallet i de to sogne i alt på 468 personer. Navnet Worsø fik han, efter at faderen i 1723 købte øen Worsø i Horsens Fjord, men da både faderen og moderen døde kort tid efter købet af øen, flyttede børneflokket på 9 til fastlandet, hvor de blev spredt for hinanden.

Pastor Worsøe, der fik tilnavnet "Slante-Laus", havde ry for at være "Åndemaner", og som sådan rejste han landet rundt for at hjælpe folk, der havde behov for at få manet gengangere/Fanden i jorden. Der går mange sagn om hans virke som sådan. At han havde disse evner skyldtes, at han var født ved kejsersnit, og man troede, at netop børn født på denne måde, senere i livet fik særlige evner til at mane Fanden bort.

Tilbage til skrivelsen fra præsten til amtmanden.

Sommerbækken, der afvander et moseområde ved Stilling og markerne omkring Bjertrup, har ikke altid været et lille fredeligt vandløb. I brevet til von Woyda fortæller pastor Worsøe, at såvel hans forgængere som han selv "ofte er geraaden udi Lifsfare", når Sommerbækken om vinteren skulle passeres. Worsøe var som nævnt sognepræst i både Blegind Sogn (dengang hovedsognet) og Hørning Sogn, og med bopæl i Blegind Præstegård var det nødvendigt at passere bækken, når gudstjeneste skulle forrettes i Hørning. Specielt nævner han en farlig situation, der opstod, da han 2. søndag efter Hellig Trekonger 1750 skulle passere bækken. Worsøe nævner ikke, hvori faren bestod, det får vi lidt senere at vide i det vidnesbyrd, som navngivne mænd i Blegind og Hørning afgiver. Præsten fortsætter i sit brev med at beskrive, at

det ikke kun er sig selv han tænker på, men i særdeleshed også de børn fra Blegind, der dagligt skal både frem og tilbage til "Den Kongelige Skole" i Hørning (Rytterskolen). Forældrene i Blegind har, om vinteren især, store bekymringer ved at sende deres små børn ud på den lange tur fra Blegind til Hørning og den farefulde passage af Sommerbækken.

Her minder sognepræsten lige den "Høy og Velbaarne" amtmand om, at det ikke er første gang, han bringer dette emne på bane overfor amtmanden. "Ved oftere forhen andragelse 3de Gange med Skrivelser af 17. Nov 1744, 15. Feb 1745 og 16. April 1746, har ieg underdanigst bedt om Hielpenge til aparte (særlig) Skolehold i Blegind, eller en liden Broe over samme Bæk."

Da han endnu ikke er blevet bønhørt i disse ønsker, slutter han brevet således: "Maatte Deris Høyvelbaarndhed ikke unaadig optage, at ieg atter anholder om Deris høye Assistance og Forsorg, paa hvad Maade, det bæst maatte behage Deris Høyvelbaarndhed at see os frelset af saa stoer Fare som ieg og Skolebørnene med mange andre, om Vinteren paa dette Stæd ere underkastet, som saa i ald Sandhed at befindes, haver underteignede Mænd af Blegind og Hørning med mig bevidnet. Med dybeste submish forbliver

Blegind Præstegaard

Dend 28de Aug 1750.

Høy og Welbaarne hr. Cammer Herre og Amtmand von Woyda

Høygunstig Herres Underdanige Client og ringe Forbeder

L. Worsøe

At der virkelig har været fare på færde på denne 2. søndag efter Hellig Trekonger i 1750, bevidner fire mænd fra Blegind og tre fra Hørning, idet de i

to tillæg til skrivelsen beretter om, hvad der er sket: Efter at have forrettet gudstjeneste i Hørning red pastor Worsøe på sin hoppe tilbage til Blegind for at holde prædiken i Blegind kirke. Da han skulle passere den isbelagte Sommerbæk, går hesten igennem isen, og præsten falder af hesten og går ligeledes igennem isen. En af de underskrevne mænd fra Hørning, Rasmus Iversen, redder i sidste øjeblik præsten fra at omkomme i det kolde vand, ligesom han også beretter, at han i andre tilfælde har reddet folk op af bækken. Præsten får nu fat i hesten og kommer langt om længe, "vaad igjennem alle hans Klæder og udmattet her hjem til hans Huus og Kirchen".

Hvad amtmand von Woyda svarede pastor Worsøe fremgår ikke af arkivaliet. Ikke før i 1801 bliver der oprettet selvstændig skole i Blegind, så ønsket om "aparte" skolehold i Blegind er ikke blevet opfyldt af amtmanden. Siden 1954 har børnene i Blegind igen dagligt måttet tage turen til Hørning, da oprettedes nemlig Blegind – Hørning Fællesskole, der senere skiftede navn til Bakkeskolen. Hvornår der er lavet en bro (stenkiste) over bækken, har vi ikke kendskab til, måske har amtmanden været mere imødekommende overfor dette ønske.

Kilde: Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg. Breve til Amtmanden B5C pakke 104.

Sommerbækken 29. nov. 2010. Man kan godt forestille sig, hvor besværligt det har været at forcere bækken med hestekøretøj, inden broen blev bygget.

Tiggeriet i Blegind tager overhånd!

Altså i 1749.

Af Karl Otto Frost, Hørning

Ikke mindre end 14 navngivne rytterbønder i Blegind, vel sagtens alle sognets gårdmænd, skriver den 29. januar 1749 til stiftsbefalingsmand von Nissen i Skanderborg om det tiltagende tiggeri i sognet.

Ifølge brevet var en tid forinden udstedt en kongelig befaling, hvorefter sognets hele og halve gårde blev pålagt at give korn og penge til sognets fattige. Beregnet efter gårdenes størrelse og antallet af personer i husstandene inkl. tjenestefolk. Alt sammen for at undgå at sognets fattige skulle betle og tigge sig frem. Det blev så til gengæld lovet, at de skulle slippe for overløb af betlere, dvs. at betlere fra andre sogne ikke mere måtte tigge i f.eks. Blegind.

I 1708 fik man den første egentlige lov om fattigforsorg i Danmark, efter en tidligere forordning fra 1683 bestod fattigførsørgelsen blot i, at der blev udstedt et tiggerbrev, hvoraf det fremgik, at indehaveren havde lov til at tigge, desuden skulle han/hun have en attest på årsagen til, at tiggerbrevet var udstedt. I 1708 ville man tiggeri og betleri til livs, der blev derfor i loven indført regler, for at præsten to gange om året skulle registrere de fattige i sognet og opkræve naturalier og penge hos de øvrige beboere til forsørgelse af sognets fattige.

Bønderne fremfører i brevet, at der ikke i mands minde er set større mængder af tiggere og spørger:

"Og hvad skal vi da gjøre? En deel (af tiggerne) stiller sig ynkelig an, en deel misfornøyet over liidet og endnu meere over intet; saa vi ikke kand undgaa at give dem, om vi end selv skulle lide Mangel foruden den Frygt og Haab mand maa leve imellem, at tilføyes ulykkelighed, enten paa Huus eller Creaturer, ved deslige Landstrefere, som i deris Sammenrottelse og onde levnet dem kunde indskydes."

Man gør endvidere opmærksom på, at de fleste af de "overløbende" betlere kommer fra proprietærernes godser, fordi man der ikke yder almisser, og bønderne i Blegind føler det som en utålelig byrde både at skulle føde egne fattige og "overløberne". Det kan ikke være kongens mening, at det skal være sådan, og man beder stiftsbefalingsmandens bistand til, enten at bønderne forskånes for at skulle yde korn- og pengeafgift, eller at man forskånes for disse "overløbere". Kan stiftsbefalingsmanden ikke afgøre sagen, beder man ham om at videresende nødråbet til rette instans.

Rytter antastes af betler i 1700-tallet.

Underdanige
Tienere

Blegind Sogn
d. 29 Janu. 1749

Seyer Matzen, Peder Christensen, M. Rsen, Rasmus Hansen, M.M.S.,
Jens Grænne, O. Jsen, Albret M.S., Peder Jenssen, J.H.G.J., Peder Ovesen,
Jens Pedersen, Hans Simonsen, Olle Nielsen

Brevet underskrives: Blegind Sogn d. 29 January 1749
Underdanige Tienere

Seyer Matzen, Peder Christensen, M. Rsen, Rasmus Hansen, M.M.S.,
Jens Grænne (Grenå), O. Jsen, Albret M.S., Peder Jenssen, J.H.G.J., Peder Ovesen,
Jens Pedersen, Hans Simonsen, Olle Nielsen.

Hvorvidt henvendelsen resulterer i en skattefritagelse, melder beretningen ikke noget om. Først med en lovgivning i 1803 blev der i sognekommunerne oprettet fattiggasser bestyret af en fattigkommission. Som regel bestod dette "Sogneforstanderskab" af sognepræsten, der var formand, samt nogle af sognets større gårdmænd. Opgaven var så at fastsætte (ligne) de enkelte gårdes bidrag til fattiggassen og dernæst at fordele korn og penge efter trang blandt sognets fattige, samt at udlicitere de "arbejdsduelige", både børn og voksne, til de højestbydende, der havde brug for arbejdskraften. Der blev indført en ordning, så den fattiges hjemstedskommune (fødestedet) skulle refundere en eventuel anden sognekommune, der måtte udbetale fattighjælp.

Kilde: Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg B5C pakke 104.

"TAKK Danmark for vellingen"

Norgeshjælpen under anden verdenskrig

Af Peter Friis Kristiansen, Veng

Næst efter Finland var Norge det land i Norden, der kom til at lide de største afsavn – undertiden direkte nød – under og umiddelbart efter anden verdenskrig. Norge er afhængig af fødevarertilførsel udefra og har været det i historisk tid. Det har skabt alvorlige hungerkriser, når krige har rullet hen over Norden.

Vi, der havde vores skolegang for så mange år siden, har fra den tids læsebøger stiftet bekendtskab med og fældet tårer over beretningen om Terje Vigen, der under englandskrigene i begyndelsen af 1800-tallet roede over Skagerrak i åben båd for at hente tre tønder byg. På hjemturen blev han taget til fange af en engelsk korvet, og hans båd med den dyrebare last blev sænket. Han sad i fangenskab til krigen sluttede. I 1814 kunne han vende hjem til Norge, men da var hans familie for længst døde af sult og havde af kommunen fået en fælles grav i fattigfolks jord. Så stor har nøden næppe været under den sidste verdenskrig, men sulten har befolkningen kendt til.

Her i Danmark satte en lille gruppe danskgifte norske kvinder et hjælpearbejde i gang. De fik foranlediget en tøjindsamling til norske børn. De danske myndigheder var ikke begejstrede for initiativet, da vi her i landet selv led under tøjmangel. Mere påtrængende end klæder var imidlertid nordmændenes behov for fødevarertilførsel. I Danmark var vi velforsynede med fødevarer, det var jo dengang og mange år derefter vores største eksportvare. Til at organi-

sere det praktiske arbejde blev "Hjælpeforeningen af 1942" dannet. Denne påtog sig at stå for den "stiltfærdige" indsamling og stille midlerne til rådighed for "Damekomiteen", som så skulle sørge for indkøb af så mange fødemidler, som der kunne skaffes udførselstilladelse til.

I januar 1943 begyndte man at sende havregryn til Norge for at forsyne sultende skolebørn med havresuppe. Ved skoleårets slutning det år var det lykkedes at forsyne 12 000 børn. 8000 fik en halv liter om dagen, 4000 en halv liter hver anden dag. Hjælpen blev efterhånden udbredt til andre grupper: fattige, gamle, syge, studenter og kunstnere. Andre næringsmidler blev også indkøbt til fordeling: tømælk, sukker, æg, flæsk, pølser, smør, grønsager m.m. samt visse medicinalvarer.

"Der er et yndigt land, som hjælper norske børn, havresuppe smaker godt, tak Danmark" skriver en norsk 1. klasse under en tegning. Tegningen er en side i et smukt hæfte med en halv snes tegninger plus tekst af glade børn, som spiser havresuppe. Hæftet blev samlet og fremstillet i mange eksemplarer, bestøttet af en unavngiven bidrager og sendt til de lokale ledere af indsamlingen med en lille notits i det ene hjørne af hæftet: "Denne bog og dens indhold bedes venligst ikke omtalt i dagspressen". Var det af frygt for tysk censur?

Det lille hæfte havde børnene oprindeligt lavet om Danmark for at beskrive deres taknemmelighed. Hæftet skulle foræres til børnenes ven pastor Hauge, som ledede den danske børnebespisning i Oslo. Den norske damekomite så gerne, at hæftet blev kendt af så mange danske bidragsydere som muligt, så hæftet blev mangfoldiggjort og udsendt til modtagerne i oktober 1943 med

hilsen og tak til giverne fra komiteen, underskrevet: Borghild Hammerich, Asbjørg la Cour, Petra Sletten.

Hjælpen fra Veng sogn

Et af hæfterne blev sendt til præsten i Veng, Jul Petersen, som sammen med skolerne i kommunen havde stået for sognets indsamling. Skoleindsamlingerne blev i 1943 organiseret i større omfang med jævnlige indsamlingsdage, hvor børnene kunne aflevere større eller mindre beløb, som derefter tilgik hjælpefonden.

Begge komiteer: "Hjælpefonden af 1942" og "Damekomiteen" fortsætter ufortrødent deres arbejde helt frem til 1947. Efterhånden nåede man op på at bespise 50 000 norske børn dagligt.

Da hjælpen ophørte, var der en ubrugt kapital på 16 mio. kr., som blev overgivet til en fond for dansk-norsk samarbejde. Beløbet blev anvendt til køb af Lysebu ved Oslo, som derefter blev hjemsted for samarbejdet i årene derefter. I 1949 fik dette samarbejde med købet af Schæffergården ved Gentofte også et dansk tilholdssted.

Vi har på arkivet ud over omtalte hæfte kun et enkelt originalt brev fra "Damekomiteen", som sender en tak til sognepræst N. Jul Petersen for en stor samling rationeringsmærker, som er indsamlet i menigheden i Veng. Brevet er dateret 20/6 1945. Det fortæller os, hvor vigtigt det var foruden penge også at samle rationeringsmærker, der jo var nødvendige for at man i det hele taget kunne købe fødevarer til norgeshjælpen. Brevet er underskrevet: Borghild Hammerich.

Foruden hjælp til Norge havde Veng sogn under krigen to fadderskabsbørn i Finland. Arkivet er i besiddelse af en større korrespondance mellem præsten i Veng og de finske familier, som modtog hjælpen. Der er rørende breve på finsk (som er oversat til dansk) fra familierne i Finland, og vi kan mærke, at hjælpen virkelig har gjort en forskel for modtagerne, som det også gjorde for nordmændene.

Pittersøen – en søforklaring ...

På Vengevej – mellem Veng og Søballe – ca. 1 km fra Veng står der i vejkan-ten et skilt med teksten "Pitterbroen", et skilt, der tilsyneladende ikke viser nogen steder hen. Der er kun en smal græsstrimmel, knap nok en sti, der forsvinder under nogle træer og ender i et sumpet område. Der er ingen tegn på bro eller vej, og dog har stedet indskrevet sig i danmarkshistorien. Vi skal

tilbage til Chr.4.s tid med krige mod svenskerne og preusserne, hvor kongen mobiliserede og havde brug for krudt og kugler til forsvar for landets grænser. Her på marken udenfor Veng produceredes en af de vigtigste bestanddele til krudtfremstillingen, salpeter.

Hvad mulden gemmer af efterladenskaber fra denne fremstilling er ikke meget, bygningerne er for længst forsvundet, de var af træ, kobberkedler og andet udstyr findes heller ikke længere, de blev svenskernes eller preussernes krigsbytte og ført bort. Så der er ikke synlige spor, men historien lever... og det er ganske vist! (Se også forsidebilledet)

Søhøjlandet - en perlerække af søer

Peter Friis Kristiansen – Sagnet nr. 76 fra 1998 – Willy Thomassen: "En bondeslægt i Skanderborg amt gennem 300 år", side 195-199. Artiklerne er sammenskrevet. Vil I vide mere om salpeterfremstillingen i Veng og i hele landet, så lån Ebba Vaaben "Chr.4.s salpeterværker" på biblioteket.

Det midtjyske søhøjland strækker sine våde fingre mod øst for at finde en genvej til havet, men genvejen findes ikke, så strømmen må gå en anden vej helt omkring Randers. Der ligger fingrene så og samler vand sammen til den lange rejse. Skade, at man har amputeret dem noget ved ihærdig dræning og kanalgravning for at omdanne søer og våde enge til dyrkbare marker efter hedeselskabets anvisning. En ædel opgave – til langt op i 1900-tallet – efter Dalgas-sloganet: "Hvad udad tabes, skal indad vindes". I dag er stemningen mange steder anderledes. Det er blevet et tab, hvad man vandt, nogle steder så stort, at man forsøger at genskabe søer og enge.

Vandsænkningen er især gået ud over den nordlige finger, der strækker sig gennem tunneldalen fra Ry over Veng, Søballe, Tåstrup, Skibby til Århus. Her ligger – lå – søerne som perler på en snor, først dybe, klemt inde mellem stejle bakker, Knud Sø og Ravn Sø. Længere oppe lavt vand i brede fugtige enge, Veng Sø, Pitter Sø, Søballe Sø, som i 1400-tallet kaldtes Sandgrav Sø. Søballe Sø er nu tørlagt undtagen i meget nedbørsrige vintre, for så har vi den pludselig igen, i det første forår dog sjældent mere end et par uger.

Pittersøen er den næste udtørrede sø ned ad kanalen. Navnet står på det gamle udskiftningskort fra 1793. Et tilsvarende kort ligger i matrikeldirektoratet i København, men her har man slået en tyk streg over Pitter og skrevet Peters Sø – hvorfor? Ja, man har måske set på sønavnene i perlekæden – Knud – Ravn - det er mandsnavne, måske derfor! Peter bliver nemt til Pitter på jysk.

Salpitter

Vi ved ikke hvilket navn, der er det oprindelige, men der er nu en god grund til at kalde søen Pittersøen, selv om den næsten ikke er mere. Navnet kunne nemt være en afkorting af Salpetersøen, ældre jyder siger "Salpitter". Heri ligger det for egnen spændende. Man har lavet salpeter ved søen. Det ved man fra talrige dokumenter om sagen, som er bevaret blandt andet i Skanderborg Lens regnskaber. Dokumenter med nøje beskrivelser af bygninger, inventar, produktionsmetoder og mængder samt navne på salpetersydere, som forestod arbejdet med fremstillingen.

Nu var der ikke noget mærkeligt ved, at lensmanden på Skanderborg Slot i juli 1617 fik kongelig ordre til at lade bygge en salpeterlade ved den lille sø på

Venge Mark. Kongen ejede store områder her på egnen omkring Skanderborg. Frederik den Anden opholdt sig ofte på Skanderborg Slot og færdedes stedkendt på sine jagter. Wengegård var i mange år stedet, hvorfra de kongelige skove og vildtbaner i Nørrejylland blev bestyret. I 1584 havde kongen ydermere fredet fiskeriet i søerne fra Venge Sø til og med Søballe Sø. Her måtte kun kongens egne fiskere fange fisk til majestætens bord på Skanderborg Slot.

Også Christian den Fjerde tilbragte – navnlig i barndommen – megen tid på slottet. Han kender stedet og kan uden at gå nogen for nær placere sit salpetersyderi her. I alt blev der på kongens befaling oprettet syderier 14 forskellige steder i landet på kongelige besiddelser.

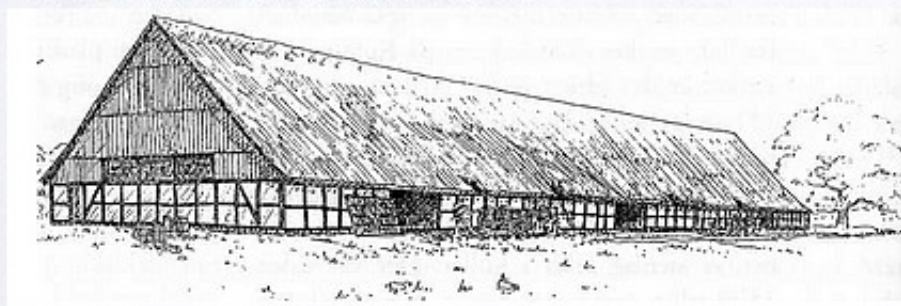
Nu må man endelig ikke tro, at formålet med fremstillingen af salpeter var til jordforbedring. Nej, Christian den Fjerde, der gav ordre til fremstillingen, havde hårdt brug for salpeter til fremstilling af krudt. Europa var et uroligt område i 1600-tallet – 30-årskrigen rasede – og forsyningen af salpeter fra Sydeuropa og Indien nåede ikke frem til Danmark i tilstrækkelige mængder. Christian den Fjerde var i flere år en ivrig, men uheldig deltager i krigen. Det krævede krudt, meget krudt, og den væsentligste bestanddel i krudt var salpeter. Det blev blandet med svovl fra Island og hasseltrækul, oftest i forholdet 5:1:1.

Der skulle salpeter til, og det var besværligt at fremstille. Til fremstillingen skulle bruges store mængder salpeterholdig jord, jord med et stort indhold af biologiske urenheder, og hvor fandt man det? I stalde og udhuse, i affaldsdynger, i specielle jordarter, ja endog inde i folks beboelser! Salpetersyderen havde fri ret til at grave alle vegne, dog ikke direkte i bøndernes møddinger, hvis indhold var nødvendig til gødning af markene. Bønderne havde pligt til at køre det opgravede ud i salpeterladen ved søen. Der skulle mange læs til at fylde laden, som var ca. 120 m lang og 13 m bred. Ydermere blev der i 1624 bygget endnu en lade af samme størrelse. Til udvindingen skulle der bruges mængder af vand, men det havde man lige ved hånden. Brænde i kolossale mængder fik man fra de omkringliggende skove, hvor man dog først og fremmest skulle tage vindfældet træ. Også det skulle bønderne transportere, så det var ikke underligt, at salpetersyderen Anders Nielsen havde et anstrengt forhold til bønderne.

Sydningen

Anders Nielsen fik bestilling som salpetersyder i 1620. Hans beføjelser gik bønderne imod, og de prøvede på forskellig måde at slippe for forpligtelserne. Det ses af en notits fra 1622, hvor *"han skal lade Bønderfogederne se vel til, at der, hvor der bliver udtaget Salpeterjord, igen bliver ført god sort Jord ind i*

Bøndernes Huse, da Bønderne ere saa slemme, at de føre Grus og Sand ind i Husene, for at de ikke en anden Gang skulle blive besøgt om mere Jord." Jo, salpetersyderen var sikkert ikke velset blandt bønderne. Men det lader til, at man havde god succes med produktionen i Veng, for allerede i 1624 bliver det besluttet at udvide med endnu en salpeterlade.

Salpeterladen var 100 fag i længden, 10 fag i bredden, hvert fag 2 al. bredt og 3½ al. højt på jorden under murleiderne efter sjællandsk mål; sparreværket var 16 al. norsk fyrretømmer. I hver ende af laden var der et vindue med trælem for, 3 al. bred og 6 al. høj, og på hver side af taget på laden var der 5 lignende vinduer. Der var et godt stærkt tag, som siden blev godt vedligeholdt, så det ikke kunne dryppe gennem taget ned på jorden.

Der skulle mellem to og fem tønder jord til et pund salpeter. Jorden blev skovlet i store kar, som derefter blev overhældt med vand. Vandet sivede gennem jorden og blev opsamlet i andre kar. Det blev derefter kogt i store sydepander, og efter uddampning og rensning havde man et færdigt produkt. En langsommelig og besværlig arbejdsgang, som kun gav begrænset udbytte. I perioden 1620-1644 blev der i alt produceret 12.500 pund salpeter her i Veng. Efter 1650 holder produktionen helt op, og bygningerne bliver sikkert fjernet, da ethvert spor efter syderiet er forsvundet. Men liv har der været omkring søen i de ca. 30 år, som salpetersydningen stod på.

Landet forarmes

I det urolige 1600-tal blev Danmark gang på gang hvirvlet ind i voldsomme opgør. Kristian den Fjerdes nederlag i kejserkrigen var vel egentlig indledningen til Danmarks deroute. De følgende krige mod Sverige fik et foreløbigt

Georgius Agrigolas "De re metallica" fra 1556 er metal- og bjergværkslitteraturens mest berømte klassiker. På dette stik fra bogen vises meget anskueligt salpetersyderens arbejdsgang. Til venstre jordkarret med afløbskar til luden, i huset den firkantede kogekedel og i forgrunden baljer eller bøtter med anbragte stave til salpeterens krystallisering.

Et stort Kar på 60 Tdr. til Luden, Et Kar på 12 Tdr. til Askeluden, 8 Jordkar, hver på 8 Tdr., en Rindebalje på 4 Tdr. og kun 5 Kvarter høj, en halv Læst Tønder til gemene Baljer, 4 gode Spande, beslæde med Jernringe, hvilke Ting Salpetersyderen siden på egen Bekostning skal holde ved lige med Flikkeri. Han skal til Arkeliet på Københavns Slot indsende en Kvittans (Red.) Gammel betegnelse for kvittering) med en Skude, som kan indtage de 4 Kedler, hver paa 3 Tdr., 2 Skumskeer, 10 Spader, 10 Jærnskufler, 5 brede Hakker og 5 spidse Hakker, som Salpetersyderen behøver til Værket.

klimaks med de tre krigsår 1657-60, som til slut truede med Danmarks totale ruin og ophør som stat.

Begivenhederne i dette forfærdelige århundrede forarmede hele befolkningen. De mange ekstraskatter var medvirkende til, at de danske bønder sank ned i den dybeste armod. Man kan vanskeligt sætte sig ind i, hvor alvorligt en byrde det var for bønderne i Skanderborg len at skulle bidrage med jordkørsel til salpeterværket. Det må have været en voldsom udfordring for dem at skulle fragte de 10 tønder jord – for de fjernest boende op til flere mil – frem til laderne ved Pittersøen. I betragtning af vejenes tilstand, den forhåndenværende trækraft og de klodsede små vognes begrænsede rummål måtte der sikkert køres flere transporter, inden de 10 tønder var afleveret, og desuden havde bonden så også haft besværet med opgravning og læsning af jorden.

Der er god grund til at fastholde navnet Pittersøen, selvom vandet stort set er forsvundet. I dag ligger den udtørrede sø hen i form af en lille eng. Den gemmer på et kapitel i historien, hvor det var en livsvigtig nødvendighed for den danske konge at kunne stå fast militært mod de omgivende landes bestræbelser på at stække Danmarks magt. Hvis man betragter de gamle kort med marknavne, ser vi, at "Sall Peiter Toufften" ligger tæt op ad engen. En undersøgelse med metaldetektor ville sandsynligvis kunne registrere forskellige dele og stumper fra denne svundne tid

Området er i dag tilgroet og man kan næppe se søen, men den er der. Det så man i 2002, da en gravko gik gennem muldlaget. Begivenheden blev fotograferet af Gunnar Andersen, der i dag er ejer og driver økologisk land- og gartnerbrug. (Se billedet på forsiden).

Matematik ... dengang farfar var ung

Billedet her viser en "regnemaskine" – en kugleramme – fra dengang, der hverken var digitale lommeregner eller Pc'er. For nutidens skoleelever er det svært at forstå, hvordan man på sådan en "maskine" kunne lægge tal sammen og trække dem fra hinanden, dividere og gange. Men den ældre generation havde ikke de hjælpemidler, som man i dag anser for selvfølgelige. Og alligevel formåede man at tillære sig færdigheder, der står mål med nutidens digitaliserede skoles.

Den viste decimal-kugleramme er en sjældenhed, idet den viser, hvor mange dele en hel (øverste række) kan deles i. Den er fra Hårby skole og lavet af lærer Adolf Nielsens far.

Bjertrup

Karl Otto Frost, Hørning

Mange husker sikkert Thorvald Pedersen fra "Hvidkilde". Han blev født i 1906 som den næst yngste og eneste dreng i en søskendeflok på 10. Han blev født på Bjertrup Mark, købte senere ejendommen "Hvidkilde", hvor han boede med hustruen Emma, til de som pensionister flyttede i et hus på Vester Alle i Hørning. Thorvald døde i 1996 på Plejehjemmet Præstehaven.

Thorvald lå inde med en stor lokalhistorisk viden, som han gerne delte med andre. Det kom bl.a. til udtryk i nogle skriftlige beretninger lavet i årene 1982 – 1984, bl.a. i forbindelse med et studiekredsarbejde på Præstehaven. Efterfølgende beretning, der er nænsomt redigeret, om Bjertrup, lavede han i 1982.

Bjertrup som det var engang

Af Thorvald Pedersen 1982.

Før Bjertrup blev bygget, lå der en by, som blev kaldt Svinby. Den lå imellem, hvor Bjertrup nu ligger og Adslev Hede. Dens beboere døde alle af pesten (den sorte død) i 1348. I min barndom fandtes endnu en vandgrav, som havde hørt til byen, den grav blev kaldt Svinbykjær. Der findes endnu en lavning i jorden lige vest for vejen Bjertrup – Adslev Hede.

Da der i 1938 blev gravet grund ud til en ejendom lige over for, blev der fundet en kværnsten i jorden. Fra årbøgerne udgivet af Historisk Samfund for Århus Stift skrives i 1929: *Bjertrup er en lille hyggelig by om hvis færd i historiens akter, ikke meget er fortalt.*

Jeg vil nu i det følgende prøve at fortælle det, som jeg har læst og hørt fortalt af de beboere, som har boet i Bjertrup i min barndom, samt det jeg selv har oplevet. Min morfar hed Jens Thomsen, han var tømrer, da han kom hjem fra krigen 1848-50, købte han af Kristian Pedersen Haugaard 5 tdr. land jord, som han byggede en ejendom på ud mod Jeksen Dale. Der boede familien til 1888, da han solgte ejendommen til sin yngste datter Ane Mette og hendes mand Andreas Pedersen, mine forældre. Samtidig med at de to drev ejendommen, gik min far på arbejde de første 12 år hos gårdejer Karl Kallesen i Bjertrup, derefter i tre år ved forskelligt arbejde. Fra 1903 gik han i kompagniskab

med sin yngste bror Mikael Pedersen, der var udlært herregårds-fodermester, men som senere blev opkøber for en slagtermester på Lolland, hvor han også hjalp til med at slagte til forretningen.

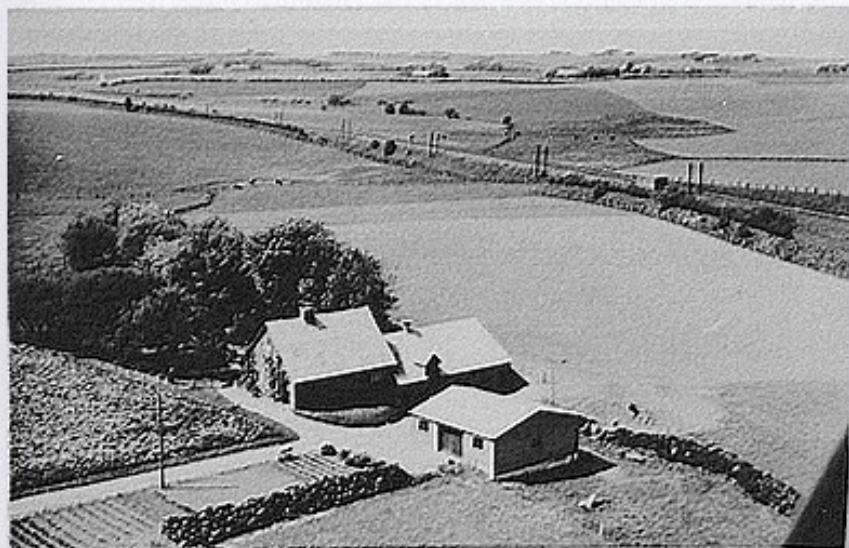
Slagterforretningen

De to byggede så et slagtehus ved mine forældres ejendom og begyndte en slagterforretning, som de drev sammen i to år, indtil min onkel blev gift med Lene, og de købte hendes fars gård "Rolighed" på Blegind Mark. Min far fortsatte så alene som slagter. Han slagtede om torsdagen, kørte rundt i Bjertrup og Hørning om fredagen og solgte kød. Om lørdagen startede han til Aarhus kl. 5 om morgenen. Det kød som blev solgt på torvet i Aarhus, skulle først ned og kontrolleres på Det Offentlige Slagtehus i Aarhus. Efter turen på torvet, som varede til omkring middag, kørte han til Blegind. Hvis han havde været heldig og fået udsolgt på torvet, købte han ny forsyning af kød til turen til Blegind. Søndag formiddag kørte han til Adslev og solgte kød der.

Gården udstykkes

For at få oprettet nogle flere og mindre landbrug blev der oprettet en udstykningsforening. Denne forening købte i 1909 Karl Kallesens gård. Grethe og Karl Kallesen havde én søn, der læste til landinspektør i København. Efter at han i 1908 døde af lungebetændelse, besluttede de sig for at afhænde gården til udstykningsforeningen. Landbrugene, der blev udstykket, var på hver ca. 5 tdl. En del af gårdens jord ind mod Bjertrup mente man ikke egnede sig til små husmandsbrug. Det drejede sig om 18 tdl., der ikke lå ved offentlig vej. Det stykke jord købte min mor og far sammen med 2½ tdl. skov og 1 tdl. mose. Prisen var 600 kr. pr. tdl. jord, lidt mindre for skov og mose samt 1000 kr. for de gamle avlsbygninger til gården. Disse blev nedrevet og materialerne genanvendt til bygning af en ny gård, der kom til at ligge nederst i Bjertrup. For at skaffe penge til at bygge den nye ejendom for, solgte de ejendommen ved Jeksen Dale til min søster Petrea og hendes mand Kristian Iversen. Desuden optog de et kreditforeningslån på 15.000 kr., men da det beløb ikke kunne slå til, lånte de 3.000 kr. af forhenværende gårdejer Anders Andersen (Smed-Anders) i Hørning. De øvrige, mindre ejendomme i udstykningen, kunne få et statslån, men 18 tdl. var for stort et areal, til at staten kunne yde lån. Det var den samme muremester, der byggede alle statsejendommene, han havde en akkord med udstykningsforeningen, og husene blev stort set opført ens, med beboelse i den ene ende og stald og lade i den anden ende af bygningen, der blev tækket med tagpap, bortset fra to, der fik stråtag.

Da køberne af statsejendommene ikke havde haft ejendom før, hvorfra de kunne medbringe besætning og redskaber, var det småt med pengene de første år. Forretningerne i Hørning var heller ikke meget for at give husmændene kredit, de var bange for, at husmændene ikke kunne klare terminerne ret længe. Men heldigvis gik det bedre, end man frygtede, der var kun én familie, som opgav efter 5 år.

Gården Hvidkilde, hvor Thorvald Pedersen boede i en årrække

Dagens dont på gårdene

For mit vedkommende, jeg var 3 år dengang, var det en stor oplevelse at flytte fra marken og ind til Bjertrup by. Jeg havde godt nok mange søstre, men de var alle sammen ældre end jeg, så jeg syntes, det var meget bedre at komme rundt i gårdene, der var ingen børn, og det var nok derfor, det var så interessant at komme på besøg der. Nærmeste nabo var Kirsten Møller, hun var enke efter Jens Møller. På det tidspunkt, vi flyttede ind til Bjertrup, var hun 61 år gammel, hendes fire yngste børn var alle hjemme hos hende, de var i alderen fra midt i tyverne til hen i trediverne, der foruden var der to tjenestepiger, to voksne karle og en konfirmeret dreng.

Hele min tid som dreng kom jeg meget hos Møllers, jeg har mange gange spist til middag hos "Kjesten", sådan blev hun kaldt til hverdag. Når vi havde spist til middag, sov jeg middagsøvn hos karlene ude i karlekammeret. Hvis

det var i dag, man bød nogle karle at bo i det kammer, ville det nok blive kritiseret meget, men dengang var det helt i orden. Det var et stort kammer, som lå i hestestalden, med direkte indgang fra baggangen, så de store heste, når de stod i deres båse, kunne nå at klø deres bagdel på dørkarmen. Der var plads til syv heste i stalden, de stod alle med hovedet mod østvæggen, der var ingen fodergang, så karlen skulle op i båsen til hesten, hver gang den skulle have noget at æde. Når vi kom ind i stalden fra gårdsiden, var det første rum, hvor hakkelseskassen stod, der var også plads til seletøjet, derefter var der gangen, som delte stalden på langs, hestene mod øst og karlekammer og hønsehus mod gårdsiden. Inde i karlekammeret stod der en stor bred seng med noget godt hjemmevævet sengetøj i hver side af rummet. I den ene seng sov forkarlen, i den anden sov andenkarlen og drengen sammen.

Når karlene havde sovet middagsøvn til kl. 1, kom de ind for at få en kop kaffe med et stykke kandis til, det var for at blive helt vågen efter middagsøvn. Kl. halvfire fik de så eftermiddagskaffe med en rugbrødsrundtenom af et 8-punds rugbrød. På rugbrødet var der pålæg, og på sigtebrøds mellemmanden var der ost. Var karlene i marken, fik de eftermiddagskaffen bragt derud.

Tjenestepigernes vilkår

Tre af mine søstre har tjent som piger ved Kjesten Møller, derfor har jeg tit været inde i deres kammer. Det, jeg husker bedst derinde, var at der var jernstænger for vinduet, det var nok for at holde uvedkommende ude. Når man tænker på, at hele gården var tækket med strå, og at der fra pigekammeret kun var én dør til folkerummet, så kunne det blive livsfarligt for pigerne, hvis der opstod ildebrand, mens de opholdt sig i kammeret. Det var nu ikke det eneste sted i Bjertrup, hvor der var jernstænger for pigekammervinduet. På en anden gård var stængerne der stadig i 1928, hvor to piger, der tjente der, blev enige om, at nu skulle det være slut med jernstænger for vinduet. De fik nu byens karle til at hjælpe med at save jernstængerne over og smide dem væk. Pigerne hørte aldrig noget fra gårdens ejer, fordi de havde fjernet jernstængerne.

Landskabet

Bjertrup omgives af Stilling-Jeksen Fladland, Adslev Hede og Hørning. Hvor vejen fra Bjertrup grænser mod Stilling, er der et vandskel. Vandet øst for vejen løber mod Hørning og danner derved skel i mosen, som findes mellem Stilling og Bjertrup, vandet fortsætter i bækken, som danner skel mod Stilling i store rør under ejendommen "Hvidkilde", fortsætter derefter i Sommerbækken ud i Aarhus Å øst for Beringbro. Vandet vest for vejen Bjertrup –

Stilling løber mod vest, danner først skel mod Stilling, senere mod Jeksen Fladland, Jeksen og Adslev, hvorefter det løber i Aarhus Å ved Fusvadbro.

Fire veje krydser nu Bjertrup, mod øst kirke- og skolevejen til Hørning, mod syd Stillingvejen, mod vest Jeksenvejen og mod nord Adslevvejen. Før udskiftningen i 1772 var der også en vej til Fregerslev. Fra Bjertrupgade førte den mod sydøst til hovedvejen Skanderborg – Aarhus og videre derfra over Agerskovs marker. I dag er vejen flyttet og ændret til en privatvej med navnet Hvidkildevej, der ender blindt ved jernbanebroen over hovedvejen.

Før Skanderborg – Aarhus landevejen omkring 1780 blev flyttet, var der på begge sider af bækken, der løber under vejen, et stykke egeskov og en del hasselbuske. Der var et godt skjulested for de fragtmænd og andre vejfarende, som havde stjålet hø og korn langs vejen, til at lade deres heste æde det her. Det skovhoved kom da til at hedde ”Tyvhullet”, et navn, der endnu kan høres over 200 år efter at landevejen er flyttet.

Bjertrupgård, Bjertrupgade 7. Ca. 1890

Vandforsyningen

I Bjertrup har der fra gammel tid været en fælles brønd, den var gravet nederst i byen, der hvor vejen til Hørning skilles fra den gamle vej til Fregerslev. Siderne i denne brønd var sat op af kampesten. Vandet i brønden har sikkert ikke altid været lige godt, da overfladevand fra gårdene, som lå ovenfor brønden, havde frit løb til brønden, der kun var nødtørftigt tildækket. Endnu i 1930, da mine forældre rejste fra Bjertrup, blev brønden benyttet som reservebrønd, idet de tre gårde syd for Bjertrupgade efterhånden fik deres egne brønde. Brønden til den øverste gård var 32 alen dyb, de havde ingen pumpe, men hejste vandet op med et spil, som bestod af en træbom lagt ud over to træ-

bukke, der var ca. to alen høje. Om bommen var lagt en jernkæde, og i hver ende af kæden var der anbragt en spand. Kæden var så lang, at den rigeligt kunne nå ned til vandet i brønden. Når man nu med håndkraft drejede bommen rundt, gik den ene spand ned efter vand, medens den anden kom op med vand. Det hele var indhegnet med et to alen højt plankeværk. Det var et tidskrævende arbejde at få vandet op, derfor blev det vand kun brugt i husholdningen. Til kreaturerne fandtes der to damme, én inde i gården med en brøndvippe og én uden for gården. Med den brønd, der i 1909 blev gravet ved mine forældres nye gård, var der noget jeg ikke har set eller hørt andre steder. Når der havde været et højtryk i luften i længere tid, og det så skiftede til lavtryk, steg der luft op af brønden, undertiden så meget, at man kunne høre det suse op mellem sprækkerne i brønddækslet, og var der spildt lidt vand omkring pumpen, kunne vi se luften stige op og danne luftblærer i de små vandpytter.

De fire gårde, som har ligget nord for Bjertrupgade, kom aldrig så langt ned i jorden efter vand. Derfor kneb det ofte med at få rent vand nok til vask og husholdning, de havde en stor dam, som lå imellem dem, af den brugte de vand til deres kreaturer, det vand har sikkert ikke altid været lige godt. På Karl Kallesens gård, der lå ovenfor denne dam, var der til stadighed 18 – 20 malkekøer plus opdræt og svin. På gården var der ingen ajlebeholder, så ajlen løb direkte fra kostalden ned i nærheden af dammen, hvor den sank i jorden. Om sommeren trak de fire gårde ved den side af Bjertrupgade deres kreaturer ud i den fælles dam for at lade dem drikke. Køer har den vane, når de har fået det vand, som de kan drikke, at løfte halen og lade falde stort og småt. For de køer, der kom først, var det nogenlunde, men for de sidste, der kom, var det mindre godt.

De gode gamle dage – 1890-1914

Perioden fra 1890 til 1914, det var det år da første verdenskrig brød ud, er tit blevet kaldt ”de gode gamle dage”, det har det sikkert også været for mange. Tiden var nok bedst for gårdmændene og de bedre stillede i samfundet; husmændene og arbejderne mærkede knap så godt de gode tider. Højskolerne var kommet godt i gang, og andelsselskaberne havde fået stor udbredelse, slagterier og mejerier var blevet oprettet mange steder. Hørning andelsmejeri ”Engesholm” blev oprettet i 1885. Det blev en stor omvæltning for egnens kvinder, de blev nu fri for at skumme mælken og senere kærne smør af fløden.

Morgenarbejde og davre

Pigerne på gårdene havde på den tid lange arbejdsdage. Om sommeren startede de kl. 5 om morgenen med at malke, det foregik jo dengang med

håndkraft, og det var altid pigernes arbejde, jeg tror ikke, der var ret mange karle, der fik lært at malke. Medens pigerne malkede, lavede konen på gården davre, den bestod dengang tit af mælkebrød, det var rugbrødstærninger, der blev overhældt med kogt mælk, og derefter kaffe med en franskrødske. De fleste steder spiste folkene af hver sin tallerken, men ikke alle steder var det blevet indført. I 1905 tjente én af mine søstre på en gård i Blegind, hvor man endnu spiste af samme fad. Det var hun godt sur over, for når de var fire om fadet, og alle brugte højre hånd til at spise med, kørte mælk og brød rundt i fadet. Når først manden dyppede sin ske, så gled mælkebrødet om til karlen, derefter til min søster og til sidst til konen. Det min søster var gal over, var at karlen, som havde overskæg og skræede tobak, havde dyppet sin ske i fadet, hun mente nu at kunne smage noget af skrætobakken.

En roemark i 1940'erne. Thorvald Pedersen (t.v.) med sin familie

Karlene stod også op kl. 5 om morgenen, om sommeren endda kl. 4. Først skulle de fodre de heste, som stod på stald, hestene skulle også strigles og børstes, og der skulle muges under dem. Derefter skulle der slås grøntfoder til kørne, det foregik med le, det hele inden karlene spiste davre kl. 6. Arbejdstiden regnedes dengang fra kl. 6½ om morgenen til kl. 6 om aftenen med 1½ times middagspause og formiddags- og eftermiddagskaffe, aftensmad kl. 6½. Når pigerne havde spist morgenmad og gjort noget arbejde inde i huset, var de

tit med karlene i marken til lidt før middag, så hjem for at vaske spandene, som var kommet hjem fra mejeriet. Når de havde spist til middag, malkede pigerne kørne, medens karlene sov til middag. Derefter fulgtes begge hold igen til arbejdet i marken.

Her vil jeg afbryde Thorvalds erindringer fra en svunden tid og gemme resten til et senere årsskrift.

Omkring Hårby Ejerlav

Af Egil Jørgensen, Hårby

Jeg kunne godt tænke mig at tage læserne med på en vandretur, som ingen vist har gået før. Tag gummistøvlerne med, for det kan ikke undgås, at man får snavsede fødder. Turen starter, hvor Hårby Bygade begynder, ved Låsbyvej. Vi følger stien langs Hårby Skov, over engen langs det levende hegn, til vi kommer ned til Mesing Overskov. Vi går lige gennem spidsen af skoven, over en mark, til vi når en smal strimmel græs, hvor der hist og her står en lille tjørn. Vi går over Vestermarken og fortsætter ad græsstrimlen mod nordøst, passerer Marienlund og "Kom-ind" gården på venstre hånd og er så fremme ved Ryvejen ved indkørslen til Hårby Hedegård. På et kort stykke følger vi et levende hegn og står igen ved en mark. Her må vi tage bestik af hvor Gildhøjvej går ud i Dalvejen. Vi må igen krydse en mark og følger derefter Dalvejen til Stabelvej. Fra Stabelvej følger vi en udtørret bæk ca 150 m, hvorefter vi går vinkelret til venstre, lige før vi når dyssen Mikkalballe. Vi må igen over en mark, til vi passerer tæt forbi Stabellund på venstre hånd. Så må vi gennem en mere eller mindre udtørret sø, til vi når det levende hegn, som vi følger forbi Spejdernes grund, Borgernes Hus og skolens sportsplads. Så er vi nået til Låsbyvej, som vi passerer. Her ser vi en lille bæk, som vi følger gennem Balleskov. Et stykke inde i skoven drejer bækken mod syd. Vi følger den helt til Ryvejen. Forinden har vi haft de syv høje på vor højre hånd. Over Ryvejen ser vi et levende hegn, som vi følger op ad bakken til Hjelslevvej, som passerer til Den Grønne Vej, som også krydses. Ca 50 m. efter vejen drejer vi skarpt til venstre over en mark til en ny passage af Hjelslevvej. Herfra går turen i nogen afstand fra Den Grønne Vej bag Bøgeskovlund og Slagteriet over en mark, til vi når tilbage til vort udgangspunkt.

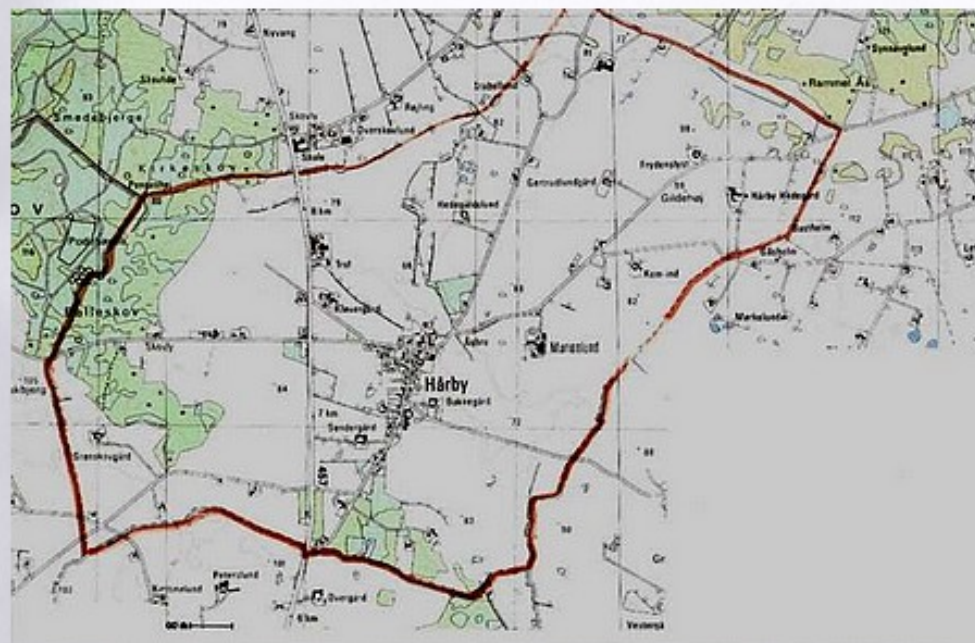
Turen var på 11 km., og det indkredsede areal er på 600 ha. Vi har gået rundt om Hårby ejerlav. I mange hundrede år har det været grænsen for de

hårbybønderes aktiviteter. Ingen bonde i Hårby kunne drømme om at dyrke jord udenfor dette areal, ingen bønder udefra kunne dyrke jord inden for denne grænse.

Hårby ejerlav er et af Danmarks ca. 9000 ejerlav. Et sogn består af et eller flere ejerlav. Veng sogn består af fire ejerlav. Foruden Hårby er der Søballe, Veng og Nr. Vissing ejerlav. Mesing sogn består kun af ét ejerlav: Mesing ejerlav. På vores tur har vi passeret Forlev, Mesing, Jeksen, Søballe, Veng og Hemstok ejerlav.

Den tur, vi fulgte, kunne gå langs veje, levende hegn, vandløb eller blot en strimmel græs. Så uanseligt det end måtte syne, er det faktisk et af de ældste fortidsminder, vi har, måske lige så gammelt som vore kirker, ja måske på alder med bronzealderhøjene. Det er endda stadig i brug for, alle jordstykker indenfor denne grænse har samme betegnelse i matriklen: Hårby, Veng og derefter et nummer og ofte et bogstav. Helt siden 1600-tallet har man forsøgt sig med matrikulering af landet som grundlag for skatteopkrævning. Den nuværende matrikulering stammer fra 1844. Ethvert jordstykke skal have en betegnelse i matriklen. Da man startede, fik de enkelte gårde et nummer, som i Hårby, hvor man startede med Vestergård, der fik matr.nr. 2a. Så fulgte de to Siimgårde, Hårby Nedergård, sluttende med Søndergård, der fik nr. 13a. Gennem tiden er der siden sket mange delinger af jorderne, men det gamle gårdmatrikelnummer hænger ved. Mit hus ligger på matr.nr. 13y, hvilket vil sige, at jorden oprindeligt har hørt til Søndergård. y'et viser også, at der er udstykket mange grunde fra Søndergård, idet den første udstykning kunne hedde 13b. Som man ser, har gårdene fået numre fra 2 og opefter. Nr. 1 blev normalt andre steder brugt til gårde eller jord, der hørte under kirken. I Hårby fik den gamle skole (Hårby Bygade nr 32) tallet 1.

I 1844 var der i Hårby kun de 12 gårde og en halv snes mindre huse. Disse småhuse fik højere numre, f.eks. 20 og opefter. I 1781 var der en del fællesjord bl.a. i forten. Senere var der ikke brug for så meget fællesjord, og denne jord kunne frasælges eller benyttes af fællesskabet (kommunen). Sådanne jordstykker betegnedes som gadejord og fik også højere numre. Større ejendomme, der på et senere tidspunkt er oprettet på jord, der er købt fra de oprindelige gårde, har fået nummer i fortsættelse af de første numre, f.eks. Stabellund fik nr.14 (oprindelig jord, der hørte til Hedegårdslund) og Klammegård, (på Højgårds jord) der fik nr. 15. Der er meget historie i studiet af matrikelnumrene, hvis man forstår at tyde det rigtigt. På vores vandring måtte vi flere steder gå tværs over marker. På disse steder er de gamle skillelinjer mellem ejerlavene forsvundet. Grunden er, at flere ejendomme nu har jord på begge sider af det gamle skel, og flere matrikler drives sammen.

Der er ingen lov, der forbyder at nedlægge det fysiske skel. Ejendomme i Hårby har jord i Forlev, Veng og Mesing ejerlav, mens ejendomme i Forlev har jord i Hårby ejerlav. Der vil sikkert i fremtiden ske flere af denne slags overlapninger, i takt med at ejendommene bliver større og større, og liberaliseringen af ejendomsstrukturen øges.

Morten Børup – en "gammel hørningenser"

Af Erna Bachmann, Hårby

Morten Børup blev født i Adslev sogn omkring 1446, antagelig på den nu forsvundne Børupgård, der efter sigende lå mellem Adslev og Jeksen, og han døde den 3. maj 1526. Der er delte meninger om fødestedet, nogle kilder angiver det som landsbyen Børup i Tranbjerg sogn, andre i Borup – en forsvundet landsby i Kattrup sogn syd for Skanderborg. Der findes ikke kirkebøger så langt tilbage, så vi lader de lærde være uenige, men de lokale mundtlige overleveringer siger Adslev Hede og støttes af skanderborghistorikeren Chr. Heilskov, der i Historisk Årbog for 1931 skriver om en længst forsvunden by Borup, der lå mellem Jeksen og Adslev, på Adslev Hede:

Det er utvivlsomt i dette Borup, at den berømte Rektor i Aarhus, Morten Borup eller Børup, er født og ikke, som det almindelig antages, i Børup i Tranbjerg Sogn. I sin Aarhus Katedralskoles Historie skriver den lærde Rektor Tauber: "Natus est Martinus Borupius ex rusticis pauperrimæ Schanderburgum sito, anno 1446 (Morten Borup er født af Bondeforældre i fattigste Kaar i Borup, en Landsby beliggende nær ved Skb., Aar 1446). Udtrykket "prope Schanderburgum" passer ganske godt på dette Borup; havde det været Børup i Tranbjerg Sogn, maatte det have heddet "prope Aarhusiam". Chr. Heilskov skriver videre, at Borup by på den tid tilhørte kannikerne i Aarhus, hvem bønderne i Borup måtte udføre hoveriarbejde for, og at det er rimeligt at antage, at en af disse har hjulpet den opvakte bonde dreng til en plads i skolen. Om byen har heddet Borup eller Børup, er der også en forklaring på, idet stednavnes skrivemåde i gamle dage var meget vaklende, men i 1761 i Skanderborg Rytterdistrikts jordebog skrives navnet tydeligt "Bøerupgaard". Det var derfor langt senere, i hvert fald efter reformationen, at Borup blev krongods, hvor bønderne skulle på hoveriarbejde "I Skanderborrig Enge".

Chr. I. var regent på den tid, men blev afløst af Hans, det var også omkring den tid, da Gutenberg fik sin første bibel trykt (i 1454), Københavns universitet indvies (i 1479) og Columbus opdager Amerika (1492). Alt det og meget mere har Morten Børup oplevet, men han nåede ikke at opleve reformationen i 1536.

Men hvem var han, denne dreng, som Steen Steensen Blicher i 1829 skriver om i digtet "I Skanderborrig enge", hvor de piger og drenge gik "at slå og rive hø", og hvor han "traskede langt æbag" og faldt i staver, når han gik i marken og undrede sig over markens blomster, der kom igen år efter år, og himlens fugle, der frit svang sig i luften med jublende toner? Han fik hug af fogeden og trussel om flere, såfremt han ikke rubbede sig. Som 27-årig fik han nok af fogedens tyranni, så han smed seglen og tog til Aarhus, hvor han kom ind på Katedralskolen og satte sig bagerst i lokalet blandt de yngste elever. Det var usædvanligt med så gammel en elev, han blev drillet, men tog sig ikke af det. Han udmærkede sig, og lærerne anerkendte hans usædvanlige evner.

Morten Børup har ikke efterladt sig meget om sit eget liv. Det har derimod nogle af hans fremragende disciple, blandt dem Andreas Lætus – kannik ved domkirken i Aarhus - der på latin i høje toner har lovprist sin gamle lærer. En anden af hans elever var efter sigende Hans Tausen, biskop i Ribe. Efter Katedralskolen kom han på Københavns nyåbnede universitet, hvor han tog magistergraden. I 1487 gik turen til Köln, hvor han blev juridisk eller teologisk doktor. Da han vendte hjem til Danmark igen, blev han ca. 1490

rektor på Katedralskolen i Aarhus, hvor han gennem sine 30 år nød stor anseelse.

Lærebøger var dengang fåtallige, og Morten Børup forfattede selv på latin både lærebøger og en del skuespil, som eleverne opførte. Han skrev også sange på latin (som var de lærdes sprog) og komponerede melodier til dem. Den mest kendte høres tre gange dagligt fra Aarhus Rådhusårns klokkespil, nemlig majvisen "In vernalis temporis". Den blev Aarhus Katedralskoles skolesang, ligesom den nu er Aarhus bys melodi.

Foruden rektorembetet var Morten Børup kantor (kirkesanger) ved Aarhus Domkirke, og som sådan havde han et jordegods, hvis overskud han skulle leve af, vistnok Tunø. Hans insignier (våbenskjold) var greb, ris og ferle. Netop ris og ferle tog han afstand fra, han anvendte IKKE magtmidler i sin undervisning, og måske indgår de netop derfor i hans insignier? Riset var lærernes våben, mens ferlen var rektors. Et skoleris skulle bestå af syv sammenbundne kviste. Ferlen var en træstok, hvor den ene ende var forsynet med en rund klump eller en flad skive, som var besat med sømhoveder eller metalknapper og med et hul i midten. Et forfærdeligt strafferedskab, som kun rektor måtte anvende. Efter reformationen forbydes ferlen, i Chr. Vs lov står der "Færler maa de ei bruge i Skolerne at lemlæste Børn med; dog maa de vel have Færler om nogle store Rebeller ville sætte sig op mod dem". Så helt afskaffe ferlen gjorde Chr. V. altså ikke. Men Morten Børup afskyede disse strafferedskaber, men alligevel havde han dem i sine insignier, da de var et symbol på skolevirksomheden.

Morten Børups navn lever i bedste velgående også her i dag 500 år efter hans død, men sådan har det ikke altid været. De første generationer efter hans død ærede hans minde. Han blev begravet mellem Katedralskolen og Domkirken og en mindesten med hans insignier og navn blev rejst over ham. Omkring 1730 var mindestenen stærkt medtaget, og siden revnede den og forsvandt, men i et håndskrift fra 1730 er den afbildet med greb, ris og ferle. I 1807 var stenen helt forsvundet. Helt i glemmebogen var Morten Børup imidlertid ikke, for i 1882 rejstes en grå granitsten mellem skolen og kirken med den oprindelige indskrift og symbolske figurer.

Det meste af sit voksenliv tilbragte Morten Børup i Aarhus, men han fødtes i en lille flække syd for byen, han fødtes til noget større end den bondeslægt, han var runden af.

I Skanderborg er Morten Børup Skolen og Morten Børup Hallen opkaldt efter ham, og i Aarhus er der Morten Børups Gade. Hvorfor Skanderborg har valg navnet til skolen og hallen hænger sandsynligvis sammen med Steen Steensen Blichers digt fra 1829, forfattet 300 år efter Morten Børups død. Blicher var digter, og han har brugt sin digteriske frihed og den nærmeste købstad i digtet, for hvem udover lokale ved, hvor Jexen eller Adslev er at finde på landkortet?

Men da Morten Børup er født nær Hørning, burde det så ikke være en af Hørnings skoler, der bar hans navn?

Kilder:

Historisk Samfunds årbog 1926, Emanuel Sejr, side 130-177

Historisk Samfunds årbog 1931, Chr. Heilskov, side 33-35

Blade af Skanderborg Bys Historie 1933, Chr. Holtet, side 77-78

Latinskoleliv, Vilh. Bang, side 84

1990 - Vandtårnet i Mesing, tegnet af Hans Martin Pedersen, der i mange år leverede forsidetegninger til arkivernes årsskrifter

Der kom en pakke!!!

Af Kjeld Nielsen, Hørning.

Det er sjældent vi modtager en pakke med posten i Hørning Lokalarkiv, medmindre det drejer sig om varer, vi har bestilt.

I slutningen af august 2011 kom der imidlertid en pakke, endda fra Samsø, så hvad kunne det dog være. Inde i pakken lå et flot håndskrevet brev, hvoraf det fremgik, at afsenderen var en ældre dame, hvis datter engang havde haft noget at gøre med arkivet. Datteren var død for nogle år siden, og moderen havde så haft en kasse liggende med en del efterladenskaber. Nu havde hun så bestemt sig for at rydde op, og frem af kassen kom nogle ting, som tydeligvis burde være på arkivet i Hørning. Og hvad gør man så? Damen henvendte sig til lokalarkivet på Samsø, hvor man hjalp med at finde en adresse på arkivet i Hørning, og således kom der en pakke med posten til os.

Men hvad var der så i pakken? Den væsentligste ting var en protokol, som stammer fra arkivets start i 1972-73. Der er både mødereferater og regnskaber, så den kan vel godt kaldes arkivets dåbsattest. Der var også et par billeder, som viste sig at være kopier af noget, som vi havde i forvejen.

Vi har naturligvis sendt et brev til damen og takket for, at hun har brugt tid og penge på at sende tingene til os, i stedet for at smide dem ud, som nogle måske ville have gjort.

Og her er vi så fremme ved pointen i denne lille historie:

Når man er ved at rydde op i skabe og skuffer eller på loftet, håber vi, at man tænker på Lokalarkivet, inden gamle billeder, dokumenter og lignende ting kasseres. Ring eller skriv lige til os før tingene ryger ud.

*Bodil Mølle i Dørup - 1928 og 2011 (foto: Karl Otto Frost)
I et senere årsskrift vil vi fortælle historien om egnens møller*

Praktiske oplysninger

Hørning og Veng Lokalarkiver finder du på
www.skanderborghistoriskearkiv.dk

Hørning Lokalarkiv, Højboskolen, Toftevej 53a, 8362 Hørning

E-mail: info@hoerning-lokalarkiv.dk 8794 2877

Åbningstid: Hver torsdag kl. 10-12 og den første torsdag i hver måned kl. 18-20. I juli måned er arkivet lukket.

Arkivar: Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf, 8362 Hørning 8692 2284

Veng Lokalarkiv, Veng Fællesskole, Søballevej 2, 8660 Skanderborg

E-mail: info@veng-lokalarkiv.dk 8794 2247

Åbningstid: hver onsdag kl. 10-12 og den første mandag i hver måned kl. 15-17. I skolernes ferier er arkivet lukket

Arkivar: Erna Bachmann, Ryvejen 43, Hårby, 8660 Skb. 8652 2806

Støtteforeningen

Formand:

Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf., 8362 Hørning 8692 2284

E-mail: ikn@parketten.dk

Kasserer

Karl Otto Frost, Parketten 23, 1.th., 8362 Hørning 8692 1434

E-mail: kokfrost@gmail.com

Øvrige medlemmer

Erna Bachmann, Ryvejen 43, Hårby, 8660 Skanderborg 8652 2806

E-mail: Ryvejen43@gmail.com

Henry Mikkelsen, Søvejen 15, Blegind, 8362 Hørning 8692 2109

Villy Larsen Kjær, Birkevænget 13, 8362 Hørning 8692 1510

Flemming Schreiber Pedersen, Hårby Bygade 15, 8660 Skb. 8652 5810

E-Mail: schreiber-moos@mail.dk

Suppleanter

Ester Huusmann, Stabelvej 4, Hårby. 8660 Skanderborg 8695 0281

Svend Kannegaard Olsen, Højgårdsvej 15, 8362 Hørning 3048 3542

Egil Jørgensen, Hårby Bygade 9D, 8660 Skanderborg 8651 2427